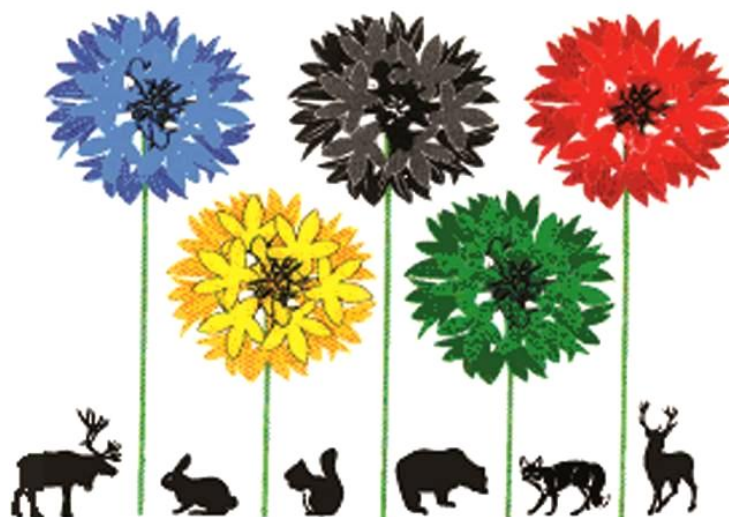

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
*Волинський національний університет
імені Лесі Українки*
Шацький національний природний парк
*Управління екології та природних ресурсів Волинської обласної
державної адміністрації*

ШАЦЬКЕ ПООЗЕР'Я В КОНТЕКСТІ ЗМІН КЛІМАТУ

*Збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої 70-річчю від дня народження
професора Петліна В. М.
1–3 жовтня 2021 р.*

УДК 556.55(477.82):551.58(08)

Ш 32

Рекомендовано до друку Вченою радою Волинського національного університету імені Лесі Українки

(протокол № 10 від 30 вересня 2021 р.)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Цьось А. В. – ректор Волинського національного університету імені Лесі Українки, доктор наук з фізичного виховання, професор

Христецька М. В. – директор Шацького національного природного парку

Фесюк В. О. – професор, завідувач кафедри фізичної географії Волинського національного університету імені Лесі Українки, д. геогр. н. (заступник голови оргкомітету)

Сухомлін К. Б. – професор, завідувач кафедри зоології Волинського національного університету імені Лесі Українки, д. біол. н. (заступник голови оргкомітету)

Матейчик В. І. – заступник директора з наукової роботи Шацького національного природного парку

Барський Ю. М. – декан географічного факультету Волинського національного університету імені Лесі Українки, д. екон. н., професор

Льїн Л. В. – професор, завідувач кафедри туризму та готельного господарства Волинського національного університету імені Лесі Українки, д. геогр. н.

Зінченко М. О. – завідувач кафедри ботаніки та методики викладання природничих наук Волинського національного університету імені Лесі Українки, к. біол. н., доцент

Мельничук М. М. – доцент кафедри фізичної географії Волинського національного університету імені Лесі Українки, к. геогр. н.;

Журавльов О. А. – декан факультету біології та лісового господарства Волинського національного університету імені Лесі Українки, к. біол. н., доцент;

Білецький Ю. В. – доцент кафедри фізичної географії Волинського національного університету імені Лесі Українки, к. біол. н. (секретар, секція «Географічні науки»);

Зінченко М. О. – доцент, завідувач кафедри ботаніки і методики викладання природничих наук Волинського національного університету імені Лесі Українки (секретар, секція «Біологічні науки»).

Ш32 Шацьке поозер'я в контексті змін клімату: збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 70-річчю від дня народження професора Петліна В. М. (1–3 жовтня 2021 р.) / за заг. ред. В. О. Фесюка. – Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2021. – 208 с.

ISBN 978-617-7977-61-1

Збірник висвітлює питання, які стосуються природи Шацького поозер'я та прилеглих територій. Окремі статті присвячені географії, екології, рослинному й тваринному світу. Для викладачів вищих навчальних закладів, науковців та фахівців, а також аспірантів, студентів, учителів.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, власних імен та інших відомостей. Текст подано в авторській редакції.

ISBN 978-617-7977-61-1

© Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021

ЗМІСТ
РОЗДІЛ І. ГЕОГРАФІЧНІ НАУКИ
СТАТТІ

Бєлова Н. В. Екологічна рівновага агроландшафтів Передкарпаття.....	7
Єрко І. В., Мельник Н. В., Качаровський Р. Є., Мельник О. В. Сошичненська ОТГ Волинської області: природний рекреаційний потенціал в умовах децентралізаційних процесів.....	11
Карпюк З. К., Фесюк В. О., Антипюк О. В., Качаровський Р. Є. Охорона болотних екосистем у мережі природно-заповідного фонду Волинської області.....	15
Клок С. В., Корнус А. О. Окремі кліматичні характеристики території Шацьких озер: сьогодення, тренди та перспективи.....	22
Литвиненко А. А. Розвиток права навколишнього середовища на прикладі права Англії.....	32
Мельничук М. М., Мельник О. В., Ковальчук С. І. Прикладні аспекти забезпечення вуглецевої нейтральності локального рівня на прикладі деяких територіальних громад.....	34
Павловська Т. С., Бенедюк В. В., Рудик О. В. Використання краєзнавчих кросвордів при вивченні географії.....	43
Павловська Т. С., Мельничук М. А., Рудик О. В., Білецький Ю. В. Багаторічна (1970–2020 рр.) динаміка мінімального стоку річки Стохід (гідропости «Любешів» і «Малинівка»).....	48
Полянський С. В., Чижевська Л. Т., Полянська Т. О., Капуза В. В. Сучасний стан та напрямки раціонального використання пірогенно деградованих ґрунтів Волинської області.....	53
Приходько М. М., Приходько Н. Ф. Збалансоване землекористування в регіоні Українських Карпат та прилеглих територій в умовах зміни клімату.....	61
Ситник О. І., Кравцова І. В. Глобальні зміни клімату – сучасні виклики для територіальних громад.....	65
Федонюк В. В., Федонюк М. А., Христецька М. В., Бондарчук С. П. Вплив регіональних кліматичних змін на динаміку рівня озера Світязь.....	77
Фесюк В. О., Карпюк З. К., Мороз І. А. Перспективи розвитку природно-заповідної і екологічної мереж Волинської області.....	86
Фесюк В. О., Матичук С. С. Ефективність та проблеми використання меліоративних систем в Рівненській ОТГ Волинської області.....	93
Царик Л. П., Царик П. Л., Кузик І. Р. Ретроспективний аналіз зміни основних кліматичних параметрів у Тернопільській області.....	99
Чехній В. М. Ландшафтно-екологічні особливості розвитку процесів всихання у хвойних лісах України.....	105
Чижевська Л. Т., Полянський С. В., Качаровський Р. Є. Вплив реакції ґрунтового розчину на екологічну стійкість природних систем Волинської області.....	109

РОЗДІЛ І. ГЕОГРАФІЧНІ НАУКИ

ТЕЗИ

<i>Барський Ю. М., Єрко А., Єрко І.</i> Просторова динаміка туристичних потоків Волинської області.....	114
<i>Божук Т.</i> Шацьке поозер'я: зміни ландшафтів не лише під впливом клімату.....	116
<i>Буряк-Габрись І. О.</i> Зональність містечкових ландшафтів.....	117
<i>Вальчук-Оркуша О., Воловик В.</i> Поліський тип дорожніх ландшафтів у межах Поділля.....	118
<i>Воровка В.</i> Зміни клімату на Мелітопольщині та їх екологічні наслідки.....	120
<i>Гродзинський М. Д.</i> Поняття нуль-моменту ландшафту та їх типологія.....	122
<i>Денисик Б. Г.</i> Рекреаційна мікросередкова мозаїчність поліських ландшафтів.....	124
<i>Денисик Г. І., Чиж О. П.</i> Поліські тріади.....	125
<i>Ільїн Л. В.</i> Техногенні трансформаційні процеси у озерах Полісся: результати й перспективи дослідження.....	128
<i>Ільїна О. В.</i> Пелоїди озер як лікувально-оздоровчий ресурс проектного курорту «Шацьк».....	130
<i>Калько А. Д., Мельничук М. М., Дзямко О. М., Токарчук І. В., Ахмедов Б.М.</i> До порівняльного аналізу показників трансформації водних та земельних ресурсів під впливом осушувальної меліорації.....	132
<i>Кілінська К. Й., Заячук М. Д., Брик С. Д., Атаманюк Я. Д.</i> Кургани та давні поселення – культурно-заповідні ландшафти (на прикладі території Чернівецької області).....	133
<i>Круглов І., Часковський О., Діхте А., Мак К., Ібіш П.</i> Карта фактичних екотопів Шацького національного природного парку.....	134
<i>Мисковець І. Я.</i> Конструктивно-географічні особливості розкриття складових дощового стоку.....	135
<i>Михальчук В. М., Шкіринець В. М., Калько Л. С.</i> Формування природоохоронної компетентності у майбутніх учителів з використанням навчально-польової практики.....	137
<i>Мищенко О. В.</i> Трансдисциплінарний підхід у вивченні сакральних ландшафтів.....	138
<i>Мольчак Я. О.</i> Особливості системи водовідведення міста Луцька та його вплив на довкілля.....	139
<i>Назарук М.</i> Сталий розвиток – реальність чи добрі наміри?.....	141
<i>Некос А. Н., Іванніков М. М.</i> Створення сучасного екологічного контенту веб-просвітницької діяльності.....	142
<i>Некос А. Н., Сипун А., Гладир В.</i> Соціальні аспекти стану візуального урбосередовища.....	143
<i>Олещенко В. І.</i> Роль інституцій громадянського суспільства у розв'язанні проблем, спричинених глобальними змінами довкілля.....	145
<i>Петлін В. М.</i> Стан і перспективи розвитку вчення про природні територіальні системи	146
<i>Позняк С. П.</i> Унікальні ґрунти Шацького поозер'я.....	147

Найбільша кількість внутрішніх потоків туристів спрямована на Шацькі озера в період літнього відпочинку. Також популярними напрямками залишаються Луцький і Ковельський райони.

Із загальної чисельності туристів за 2019 р. на іноземних припадає лише 556 осіб. Чисельність іноземних туристів за останні роки є досить мінливою, проте має тенденцію до збільшення (рис. 4). Найбільша кількість іноземних туристів прибувала в область із Польщі, Литви, Білорусі, Німеччини, Російської Федерації [10].

Отже, туристична галузь регіону активно розвивається, хоча кількість туристичних потоків упродовж останніх років зменшилась (2015–2017 рр.), це пов'язано із можливістю туристів самостійно організовувати подорожі. Починаючи із 2018 року туристичні потоки поступово зростають за рахунок виїзного туризму.

Література

1. Єрко А. В. Автореферат дисертації «Конструктивно-географічні засади організації спортивно-оздоровчого туризму Волинської області». Луцьк. 2021. 23 с.
2. Головне управління статистики у Волинській області URL: <https://www.lutsk.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 20 липня 2020).

УДК 910.4: 379.85 (477)

Божук Т. – д. геогр. н., професор, завідувач кафедри географії України і туризму, Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка

Шацьке поозер'я: зміни ландшафтів не лише під впливом клімату

Як правило, Шацьке Поозер'я асоціюється з численною системою озер, розташованих на Волині, які головним чином входять до складу Шацького національного природного парку. Безумовно, що природний ландшафт у контексті планетарного потепління клімату зазнає також змін. Однак вони не настільки помітні як зміни культурного ландшафту за останнє десятиліття. Що ж спричинило таку ситуацію, який вигляд і властивості має сьогодні означений культурний ландшафт? Саме відповіді на такі поставлені запитання мають за мету розкрити результати проведеного дослідження.

Крім функції збереження біологічного і ландшафтного різноманіття, Шацький національний природний парк виконує ще й рекреаційну функцію. Озера Світязь і Пісочне були рекреаційними центрами і улюбленими місцями для літнього відпочинку не лише протягом минулого століття, але й сьогодні. Завдяки такому складному поєднанню в одній екосистемі лісових, озерних, болотних і дюнных комплексів, маємо чудові рекреаційні умови, можливість дихати повітрям соснового лісу, збирати екологічно чисті ягоди і гриби, рибалити, плавати у срібній воді і засмагати на піщаному пляжі тощо [1].

Зростання кількості рекреантів спостерігається після 2014 р., коли фактично відбувся перерозподіл туристичних потоків, які раніше прямували до Криму, а тепер змушені адаптуватися до чорноморського узбережжя Одеської області, узбережжя Азовського моря та Шацьких озер. Безумовно, що зростання кількості рекреантів призводить не лише до збільшення кількості наданих послуг, і відповідно покращення стану добробуту місцевих мешканців, але і вимагає від кожного дотримання правил екологічної, санітарно-епідеміологічної безпеки та охорони довкілля у зв'язку із збільшенням кількості закладів розміщення, харчування і дозвілля. На території дослідження спостерігається також оновлення асортименту надання послуг для сімейного (в тому числі і дитячого) відпочинку, адже мілководна прибережна зона озера Світязь користується популярністю серед такого сегменту рекреантів, які або самостійно організовують своє дозвілля, або користуються послугами численних туристичних компаній. Наприклад, в туристичному сезоні 2021 туроператор «Відвідай» реалізовував такі тури: «Шацькі озера і оленяча ферма», «7 нових чудес Волині + Шацькі озера» [2]. Компанія «ТамТур», яка співпрацює ще з декількома

київськими турфірмами, пропонувала: «Шацькі озера – перлина Волині», «Тур на Шацькі озера», «Шацькі озера. Останній герой», «Шацькі озера. Поліське літо» [3].

Аналіз програм запропонованих турів дозволяє зробити висновок про багатогранність пропозицій, які розкривають можливості пізнання різноманіття ресурсного потенціалу цієї туристичної дестинації. Крім візиту до музею флори та фауни (Шацьк); походу до загубленого озера, кулінарного батлу, велосипедної мандрівки «Вело-Раллі», екскурсій на байдарках «Поліські джунглі», «Поліська Амазонка» та «Шляхи Робінзонів», туристи можуть відвідати озера Пулемецьке, Луки та Перемут, які є улюбленими місцями перебування мартинів, лебедів, сірих і білих чапель, різноманітних диких качок; помилуватися оленями, вирощеними на фермі в Екопарку «Аміла» (с. Радовичі); ознайомитися із мальовничими волинськими містечками Луцьком, Володимиром-Волинським, Ковелем, Любомилем; відвідати Рокитне (музей історії сільського господарства Волині), Зимне (монастир), Колодяжне (музей-садибу Лесі Українки) та ін.

Література

1. Божук Т. Рекреаційно-туристичні дестинації: теорія, методологія, практика. Львів: Український бестселер, 2014. 468 с.
2. Відвідай : <https://vidviday.ua/tury-vykhidnoho-dnia>
3. ТамТур : <https://tamtour.com.ua/>

Буряк-Габрись І. О., Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського

Зональність містечкових ландшафтів

За генезою містечкові ландшафти відносяться до техногенних [2]. У їхній сучасній ландшафтній структурі домінують ландшафтно-технічні (інженерні та техногенні) системи, власне антропогенні ландшафти, а також натурально-антропогенні й натуральні ландшафтні комплекси (табл. 1). Такі особливості ландшафтно-структури прослідковуються навіть у містечках лісостепових Полісь – південній частині Середнього ландшафтного поясу (Західний український сектор) Східноєвропейської рівнини [1].

Таблиця 1.

Узагальнена структура сучасних містечкових ландшафтів лісостепових Полісь

Складові містечкових ландшафтів	Ландшафтні комплекси	% до загальної площі
Ландшафтно-інженерні системи	Діючі дороги, площі, кар'єри, ставки, теплиці, водопроводи, меліоративні системи, заводи, фабрики, каналізація	30–35
Ландшафтно-техногенні системи	Садиби і багатоповерхова забудова, господарські споруди, склади, стадіони, водосховища, ставки	60–65
Власне антропогенні ландшафти	Парки, сади, городи, спущені ставки, греблі, сінокоси, кладовища, дигресійні ландшафти	10–13
Натурально-антропогенні й натуральні ландшафти	Незаймані схили, урвища, болота, яри і занедбані балки, карст	1–4

Із врахуванням того, що ландшафтно-інженерні й ландшафтно-техногенні системи, розвиток яких лише частково підпорядкований природним законам і закономірностям, мають у більшості випадків вирішальне значення та визначають основні особливості функціонування містечок – містечкові ландшафти відносяться до азональних. Однак, вплив зональних чинників, зокрема кліматичних, гідрологічних та біотичних, а також прояв окремих природних процесів (геолого-геоморфологічних, кліматичних, гідрологічних та ін.), тут чітко фіксуються не лише на невеликих за площею «островах» натурально-антропогенних і натуральних ландшафтних комплексів, але й загалом у містечкових ландшафтах. Зокрема, у містечках, що розташовані у межах Полісь Східного Поділля – Летичівського, Прибузького й Деснянського [54], де зберігається високий рівень підземних вод, вища заболоченість та лісистість, містечкова забудова приурочена до підвищень другої